Ч. 5 (10.388) Львів, вівторок 6. січня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов. — Конто почт. щад. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло" Львів. — Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. — Ціна одного примірника 17 сот.

Видає ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО" Начальний редактор ВАСИЛЬ ПАНЕЙКО

По цей чи той бік барикади?

Напередодні великих історичних процесів. — Моральна і політична бльокада большевизму.

Поволі та систематично твориться в Европі один збитий фронт проти Союза Радянських Республик. А властиво фронт твориться не так проти Радянського Союзу, як радше проти Комінтерна, який на заході ідентифікують з офіціяльною владою С. Р. С. Р.

Нині приходиться вже говорити

про антибольшевицький пальцюг.

який огороджує західну Европу від С. С. С. Р. Не так представляється справа на близькому й далекому сході. Там уся ініціятива великої політики в руках большевиків. Але й на це звернули увагу теперішні керманичі великобританської політики. Бо ось найновійші телеграми приносять вісти про те, що Франція та Англія узгіднили своє поступування саме в справі поборювання большевицьких впливів на Сході, а з окрема в Китаю.

Та вернімо до Европи. Тут вихідним пунктом протибольшевицьких почувань слід вважати

прихід до влади консерватистів Англії

та невдалий комуністичний замах в Естонії. Англійський консервативний уряд покористувався естонським замахом і листом Зіновєва до англійських комуністів як атутом для заранжування великого протибольшевицького фронту.

Почнемо розглядати той фронт від Фінляндії. Там ведуть велику протибольшевицьку акцію т. зв. карельські активісти, які вислали до фінляндського уряду депутацію з проханням, щоби він поробив перед Францією заходи для невидачі т. зв. Врангелівської фльоти большевикам. Передача фльоти саменачіналася. Та цей виступ карельських активістів є тільки покришкою для фінляндського уряду, який і без того прямує до тої самої мети. Хто зна чи при нинішних протибольшевицьких настроях не наступить затримка у видачі тої фльоти. Зрештою за всіми такими виступами криється тепер рука протекторки всіх малих большевицьких ворогів — Англії.

Випадок з карельськими активістами ми зачепили тільки для ілюстрації всього того, що твориться.

Фінлянд я, Литва, Латвія й Естон'я

вже давно творять фактичний протибольшевицький, мілітарно-віпорний фронт. Але останніми днями він має приняти конкретні форми союзу, з притягненням до нього Польщі. Про первопочини заключення такого ми вже писали. Він подиктований життєвими вимогами прибалтійських держав і їх протекторкою Англією.

Дальше кільце в тому ланцюзі творить румунсько-польський мілітарний союз. Вже віддавна старалася Польща приєднати і Туреччину до того союзу. Заходи ці датуються від влаштування в Царгороді польської виставки. Туреччина тоді не пішла на пропозицію.

Становище

Кемаля-паші, завзятого противника большевиків

було тоді захитане наростаючою опозицією, яку піддержували комуністи. Нині становище Кемаля скріпилося і приступлення Туреччини до протибольшевицького бльоку не виключене. Перед кількома днями Туреччина дуже енергійно загрозила большевикам, що усуне зі своєї території всіх радянських дипльоматів, якщо вони не припинять пропаганди. Польща бажала приєднати до того і Японію. Японська військова делегація гостила і в Румунії і в Польщі. До тої візити привязували свого часу велику вагу в звязку з протибольшевицькою акцією, одначе всі тодішні здогади виявилися безпідставними і Японія нині далека покищо від того бльоку.

Балкан

довгий час кипів. Там ішли великі змагання з большевизмом передовсім у Болгарії. Пригадати тільки історію зі Стамболійським, потім вбивство Тодора Александрова вже за уряду Цанкова і найновійше вбивство теж провідника македонських комітаджів Стояна Мiсевича. В Югославії останніми часами стала незвичайно гострою справа умови Радіча з комінтерном про підготовку соціяльної революції на Балкані. Партію Радіча розвязано. Її правиця створила нову леґалістичну. Греція після навязання дипльоматичних звязків з С. Р. С. Р. стала осідком комуністичної пропаганди не тільки в себе, але й для цілого Балкану. Гніздом її—радянські представництва в Сальоніках і Атенах. Грецький уряд був примушений поробити репресийні заходи навіть проти деяких менше відповідальних членів радянського дипльоматичного корпусу. Румунія веться в тенетах комуністичної пропаганди і нищить комунізм при допомозі террору. Останніми днями арештовано в самому Букарешті понад 400 комуністів.

Всі балканські держави зносили себе дотепер так як вогонь і вода. А проте останніми днями між ними заістнували вияви великих взаїмних симпатій а навіть простелився шлях до спільного порозуміння в обличу спільного та дуже небезпечного ворога — комунізму. Цанков був уже в Білгороді а тепер поїхав до Букарешту. Союз балканських держав твориться

для боротьби зі спільним ворогом.

Твориться він між иншим і під впливом маґічної палочки великодержав. Що більше, у Болгарії та Югославії приступили оба уряди до реорганізації армії Врангля, яка нібито має бути вжита до оборони кордонів. На ділі призначення її зовсім инше. Не даром появився „цар всеросійський" Кирило.

Всі дотепер названі держави — це авангард протибольшевицького фронту. За ними йдуть могутні готові до боротьби резерви: Англія, Франція та Італія. Найновійші вістки кажуть, що Англія і Франція вже остаточно узгіднили своє гармонійне поступування в боротьбі з большевиками. Мабуть у звязку з тими новими протибольшевицькими заходами викресав зі себе чи не останню іскру диктаторської енергії Муссоліні. Вчора поважно загрожений, візваний самим королем до димісії, здобувся нині на репресивні міри проти опозиції, що нагадують перші „світлі" дні фашизму. Становище Муссоліні закріпилося! — доносить европейська преса. Він наложив секвестр на всю опозиційну пресу. Доконав арештувань і ревізій серед найвпливовійших споміж опозиції. Муссоліні вже готовий іти і на большевиків.

Вісти з останньої хвилини подають, що англійська влада завізвала всіх урядників большевицького посольства, які не сповняють ніяких важнійших дипльоматичних завдань,

покинути негайно Анґлію.

На будуче одержуватимуть большевицькі громадяне віза тільки на пятиденний побут в Англії.

Понад тими всіми заходами пролунав із Ватикану голос невтрального дотепер папи. Він візвав усі уряди боротися із комунізмом і взагалі зі соціялізмом. Отже протибольшевицький бльок дістав моральну піддержку від

найвищого достойника католицької церкви.

Все це познаки, що невдовзі розіграється генеральний бій між тим новотвореним бльоком і СРСР., чи краще з комунізмом. Це тим більше можливе, що й комуністи не сплять. І вони роблять все, щоби його прискорити. Далекий Схід, Персія, Афганістан, Мосуль, Вагабіти, Єгипет, Мароко, Індії — всюди помітна рука їх роботи, всюди їх приклонники підносять голову. Всі народи і всі раси мають вже своїх

апостолів і симпатиків большевизму.

Цим майбутнім генеральним боєм пересичена вся політична атмосфера в Европі.

Велика Британія орґанізує всі культурні народи світа до

бльокади большевицького насилля.

Бльокада ця ще ширша і ще могутнійша ніж та, якою на початку XIX століття Англія повалила насилля Великого Наполеона. Перед кождою суспільністю, кождою державою, трохи не кождою одиницею, на всякий спосіб перед *кождим без виїмку орґаном преси* стає нині альтернатива:

За большевизмом чи проти нього?

По цім, чи по тім боці барикади? Минулася пора лявірування між европейською цивілізацією і радянським варварством. Рішатись мусить кождий. А мовчанка — ніхто не може в цьому сумніватися — теж вважалась би — рішенням.

Наступ на українські школи і наша байдужність.

Нам пишуть: В Горожанці повіту підгаєцького істнувала від 1848 року школа з українською викладовою мовою, спершу одноклясова, а потім двоклясова. Безпосередно перед війною отворено при тій школі експоновану клясу з польською викладовою мовою. Сю клясу удержувало T. S. L. як приватну. Ніхто ніколи не перетворював, бо громада була би її на своє удержання ніколи не перебрала.

В часі польської влади сю клясу T. S. L. вже перемінено на „повшехну" одноклясівку. Так отже була в громаді: 2-клясова українська школа і 1-клясова польська під осібними управами.

Письмом з 5/VII 1924 р. ч. 19474 Кураторія касує обі школи а вводить одну 3-клясову школу з викладовою мовою польською. Кураторія покликується на ухвалу Ради громадської з дня 8 VIII. 1923 р. Ухвали такої не було і нема її віть в книзі ухвал записаної а навіть урядуючий тоді „наказний" війт каже, що йому про таку ухвалу нічого не відомо.

До школи ходить 70 процент дітей українських а 30 процент дітей латинського обряду — в чім містяться вже і діти жидівські та діти перед роком кольоністів тут насліваших.

Протесту проти переміни школи української на польську ніхто не вносив, бо це, мовляв, на ніщо не здалосьби.

Ту байдужність громади слід напятнувати. Слід було внести громаді протест до кураторії проти переміни мови і ствердити, що ухвалу Ради громадської сфабриковано. Крім цього треба було передати справу Українській Соймовій Репрезентації. Лише боротьбою можна боронити нашу школу перед наступом і здобути собі належні права.

К. Н. О

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

Пр. 1105/24. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний як Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Державної Прокураторії, що зміст часописі „Діло" ч. 286 (10.379) з дня 26. XII. 1924 р. в артикулі під заголовком: „Новинки" в рубриці „Нова хвиля ревізій у Львові", а) уступ між словами „Світової слави" а Понад домами, б) речення між словами „склепу Дейнеки при вул. Руській а боротьба ватаги містить в собі єство проступку з арт. VII. і VIII. устави з 17. грудня 1862 В. з. Д. ч. 8. з 1863 р. і тим доконаним з дня 25. XII. 1924 р. потвердив конфіскату за оправдану і заряджує знищення цілого накладу і видав по думці § 493 заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом наказ відвічальному редакторови часописи, щоби це рішення безплатно в найблищім ч. ... першій стороні. Невиконання потягає за собою наслідки § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862 з 1863, а Іменем ... ступство на грилы доплаті. ... дня 26. грудня 1924.

Заплутані обрахунки.

Міжсоюзницькі довги. — Аргументи Франції. — Тайна державних довгів. — Спізнені зітхання.

Одна зі справ, яка стає причиною найбільшого огірчення між державами званими спільними інтересами останньої війни, це справа їх взаємних довгів. Її важче поладнати між політичні порахунки. Виявляється, що цифри, виразно написані цифри, стають іноді більше таємними як ідеї.

Франція розпочала переговори про знижку її воєнних довгів та процентів супроти Злучених Держав. Свіжо оголошене справоздання міністра фінансів Клементеля повторяє аргументи своїх попередників, що чиста справедливість домагалась би, щоби частина французьких воєнних довгів, затягнена зо необхідности моменту, перейшла на всіх союзників, як на оборонців спільної справи. Злучені Держави легко підуть на уступки, якщо вони не нарушать англійських інтересів. Англія не скриває свого невдоволення, що Франція не згадує нічого про зворот більш як 600 мілійонів фунтів, здовжених у неї.

По кожній великій війні, коли гріш обезцінюється, міждержавні обрахунки стають на стільки заплутаними, що найвизначніші економісти не згоджуються між собою: який шлях є найкращий для покриття довгів. Не диво, що два великі англійські дипльомати, Льойд Джордж і сер Джон Сімон у парляментській дискусії на цю тему помилилися лише на... 1000 мілійонів фунтів! Суть усієї проблеми лежить у тому, що до цього часу невідомо, чи даній державі вірительниці завсіди виплатиться одержати повний довг від свого довжника. На прим. сплата відшкодувань з боку Німеччини для Англії шкодить англійській промисловості. Чому-ж Англія налягає на сплаті довгів з боку Франції?

У кожнім разі такі сплати можна робити лише експортом товарів або деякими послугами для вірителя. А що Англія прийматиме такі послуги і яко вірительниця не потрібуватиме давати за них ніякої заміни — справа ускладнюється для Франції. Треба признати рацію аргументові, що Америка не приймала однакового риска у війні, з европейськими державами; її ідеалізм є більше сумнівний, ніж інших. З другого боку, коли вона не одержить своїх довгів, то це не нарушить її добробуту.

Щораз частійше чуємо погляд, що довги треба було скреслити при загальнім замиренні. Щойно тоді держави могли почати наново нормальну працю. Вже нині економісти починають сумніватися, чи Німеччина буде в силі виконати плян Доза. Франція замісць зменшувати цифру своїх довгів її побільшує. Виходить, що економічні справи стають щораз більше заплутаними задачами політичними, і навпаки. Версальський мир повинен був передовсім скреслити порахунки політичні. Або ростягнути над ними що найменше 10-літну мораторію, як цього домагається Франція для своїх довгів.

Польські новорічні перспективи.

Підбиті оптимізмом погляди трьох польських міністрів.

Хаденько-корфантівська „Ржечпосполіта" містить у новорічному числі погляди трьох міністрів: премієра і міністра фінансів Вл. Грабського, мін. закорд. справ гр. Скшиньского і міністра торгу та промислу Кєдрона на тему минулорічних здобутків Польщі в ділянці господарсько-фінансовій, закордонній і промисловій. Годиться познайомити наших читачів з цими настроєво-оптимістичними і загальниковими поглядами керманичів польської фінансово-економічної й закордонної політики та виростаючими на їх підложу перспективами на р. 1925.

Премієр Вл. Грабський, що в своїй діяльности і прилюдних виступах звертає увагу виключно на свій діловий ресорт (фінанси), надміно радіє зі своїх санаційно-*скарбових* досягнень, але одночасно другу сторону медалю, себто важку економічну кризу, спричинену тою санацією, він збуває мовчанкою або ходить бічними стежками. А саме господарське становище не є ще дефінітивне, себто устійнене, але доба гострої кризи вже минула. Збільшилася продукція, хоч багато осіб не найшло там приміщення, а наслідок чого мусітимуть шукати праці в инших ділянках. До державних кас вплівають збільшені податки без більших труднощів, особливо розложені на рати. Тому, здається, не треба буде користуватись ще більше зміцненою податковою пресією. На запит, що думає робити у весняному періоді, на передновку, коли в гострій формі проявлять себе наслідки неврожаю, премієр не дав відповіди. Він замняв цю справу, зазначуючи тільки, що ціна збіжа від червня м. р. піднеслася на 100 проц. — так само, як на світових ринках. За те широко розводився мін. фінансів над тим, що він зробить зі заграничною позичкою, про яку старається Польща. Частина позички буде вложена в залізничі інвестиції, частина піде на дотації Банку Красвого Господарства і Банку Рільного, а частина піде на будову помешкань для польської бюрократії. Як бачимо, перспективи не особливі.

За те ширше розводився над становищем Польщі на *світовій арені* мін. закорд. справ Скшиньскі. В першу чергу він спинився над справою вступлення Німеччини до Ліги Націй. Ця справа поки-що неактуальна, бо Німеччина не приноровилася до вимог версальського трактату, а саме не перевела розброєння. При цій нагоді гр. Скшиньский пустив кілька відсолених слів на адресу Німеччини. В світі займає вона почесне господарське й культурне становище. Німеччина повинна бути членом Ліги Націй і навіть одержати місце в Раді, але це станеться тоді, коли вона позбудеться своєї „агресивної політики" і дасть аліянтам відповідні гаранті в тому напрямку. В звязку з вступленням Німеччини до Ліги Націй побільшиться представництво в її Раді. Польща може тільки тоді рахувати на здобуття місця і голосу в Раді Ліги, як її політика буде світові зрозуміла і послідовна. Польські політики [illegible] мусять боронитися проти [illegible] переконань, які затемнюють погляд Европи на Польщу. вони мусять побороти поширену в світі думку про середньовічний февдалізм в Польщі і про антидемократичні принципи польської політики; вони мусять дбати про притягнення Польщі до великих демократій світа, до перемалювання польської мілітаристичної фізіономії, про викликання враження, що Польща є демократична і пацифістична. Слід старатися, щоби скарги і обвинувачення національних меншостей, звернені проти польського режіму, відкладались до коша, а не були приймані з підзорливістю і недовірям супроти Польщі. Не слід також дивуватися з приводу деякої консолі[illegible] европейської думки над тим, що діється в Польщі, бо це є заслідком введення демократичних принципів у міжнародні відносини. Навіть Чемберлен з приводу єгипетсько-суданської квестії поїхав до Риму, щоби на засіданні Ради Ліги вияснити свою політику. Польську політику у відношенні до СРСР зясував мін. Скшиньский ось так:

„Стрічаюся зі закидами, що в тому напрямку ведено за мало активну політику. Але активність — то не роблення ефектів кожного місяця. Трудноші спонтанно [illegible]

Я. ОКУНЕВСЬКИЙ.

Микола Василько.

Сильветка.

Австрія розвалилася. Галичане, а ще менше Буковинці не були приготовані на цей випадок. Українці в Австрії все ще держалися клямки австрійської. Опісля склалася злісна поговірка, що перенятя влади Українською Національною Радою сталося за дозволом, а навіть наказом віденського міністерства, та що намісник Галичини граф Гуйн просився, щоб його зложили з уряду і арештували.

Микола, а властиво „Николай" Василько став уповажненим заступником української влади у Відні.

Малий ростом, круглий, астматичний, рухи меткі. Голова сидить за крепкім карчилі Capu di bovu*), рукй короткі, жилаві — не лізь мені впоперек, бо роздавлю, в товариськім обході привітливий, джентельмен. Capu di bovu і grand seigneur. Губи мясисті, хрящики носові дрожать, як мотилі, нюхають, вітрять — женолюб, ніс як дзюб. Зпід навислих грубих бровів блистять очі, іскрами прошивають ними. Широке чоло поморщене, продовжене в лисину. Мозок працює, бесіда коротка, як прикази генерала. Говорить по німецьки, по украї[illegible] числовлюється тяжко з буко[illegible] цульським говором.

[illegible] зручним керовництвом [illegible] 1918 р. мир в Берестю. [illegible] то граф Чернін з ав[illegible] але всім звісно, [illegible] ув той, як каже [illegible] Makler, що довів [illegible] самостійна Україн[illegible]

„Осме [illegible]

Андрій Яворський [illegible] Урядi, член чесно[illegible] часте помер у Львові [illegible] віком в 52 році [illegible]

[illegible] одного разу [illegible] якої походить Ва[illegible] не на цих са[illegible] ялося, пасуть[illegible] щось гей-би в[illegible]

ська Держава з Холмщиною і Поліссям і окрема тайна умова, якою зобовязалася Австрія виділити Східну Галичину і Буковину в окремий край, — це робота Василька.

Василько був у Відні загально звісною особою. В світі політичнім, в колах фінансових і в журналістичних, всюди у нього були звязки. Василько то була одинока особа, яка надавалася, щоб стати послом і заступником нової української влади у Відні.

Ліквідація всіх установ давної Австрії. До всіх центральних урядів назначив Василько ліквідаторів, заступників українсько галицької республики. До міністерства правосуддя пішли давні австрійські гофрати, до освіти професори, до міністерства залізниць інж. Бородайкевич, до міністерства маринарки Я. Окуневський, як бувший адмірал, а лікар ще й до австрійського Червоного Хреста, а один православний піп до ліквідації цісарської бібліотеки. На безрибю і рак риба. Василько давав короткі розпорядки, а всі повинувалися йому.

Гуторили між собою українські патріоти, що у Василька національне почування дуже не глибоке, та що все українство, то для нього тільки пєдестал, щоб самому вийти на верх. Нехай би й так, та що з того? Його робуча сила була величезна. Його хист національний, його звязки в Австрії були такі, яких не мав ніхто з українських політиків. То чому-ж не брати помочи, де вона і є.

Пише Д. Дорошенко в своїх споминах, що правовірні українські патріоти дорікали Гетьманові за те, що він покликав до державної праці Лизогуба та инших фаховців-державників, яких український патріотизм на вазі золота не піхо[illegible] дить політичній правовірности ес-ерів, ес-деків, та инчих кружковців Силою заганяли й відпихали правовірні патріоти фахівців державників у національні меншости: московську, не польську...

Вже то ніде правди діти, що ми Українці вміємо дуже добре від себе людей відпихати, а симпатій для себе зєднувати," ми не вмієм. Кружковство і критиканство зажирало і зажирає нас.

Одного дня закликає мене Василько і дає порученя, щоби я разом з головою українського допомогового комітету п. Львом Левицьким виїхав до Берна Моравського і уговорився з представником чеського уряду в справі переведення Українців з табору Гміннду до Сватобожиць. Дає нам повновласть для цих переговорів і на заключення умови від імени Республики „Галич" (тоді ми носили ще таке імя). Ми поїхали до Берна і опісля до Праги і умовилися, що все улаштування і майно, яке буде вивезене з Австрії, на територію Чехії, остáнеться власністю Українського Уряду, як частка ліквідаційної маси по Австрії, що чеська республика перебирає на себе обовязок доставляти харчі і инші речі для потреби українських виселенців в таборі на кредит і розрахунок з галицьким урядом.

З Секретаріяту військових справ приходять до посольства домагання уряжого воєнного матеріялу. — Возьміть оце — і зреферуйте мені! — каже Василько.

Дивлюся: запотребування на цілі шпиталі, на ліки, на інструменти, на санітарний матеріял, на вербунок лікарів, і т. д. підписані полковником д-ром Андрієм Бурачинським. Дальше письмо від міністра здоровля д-ра Куровця, де описується сумне санітарні відносини між населенням, і знов запотребування. Реферую. „Все те конечне, дістати все те можна, навіть досить дешево із повоєнних складів Австрії, але на це треба мілійонів. Як можете мені їх дати, то все буде можна вислати за кілька тижнів".

Перший раз побачив я Василька, що звичайно був дуже повздержливий, як він вибухнув гнівом: „Та що гадають собі ті панове в Станиславові, що Відень все ще їм мама. Чи гадають, що я тут друкую австрійські корони?" Таких домагань, як оце, прийшло до посольства багато із инших департаментів в Станиславові.

На другий чи третий день закликав мене знову Василько, дав мені чек до банку на один мілійон.

„Більше не маю — казав — купіть, що знаєте і зможете, і висилайте".

Звідки Василько добув ті гроші, а то була в той час висока сума, не знаю. Знаю, що зі Станиславова до посольства ніякі гроші не приходили.

За ті гроші закупив я в австрійськім Червонім Хресті два цілком улаштовані епідемічні шпиталі і вислав їх на Україну, перший для галицької армії в Камянці, а другий, як Галицька Армія вже пішла в розтіч, за дозволом президента Петрушевича, українському Червоному Хресту у Києві.

Трудностів пок. Василько не знав. Як появилися які, чи то в австрійських міністерствах, чи урядах, чи в посольствах держав новосотворених на розвалинах Австрії, то вистарчила візитова карточка Василька, або коротке письмо, до якого „Lieber Freund" і справа ішла без всяких формальностей, як по маслі.

На всяких зборах та конференціях, як були в звичаю в після-ре…

відлення політики супроти Рад. Уряду від III. Інтернаціоналу. Тому Англія зірвала з Росією, а є й такі, що думають, що з того приводу і Франція не осягне порозуміння. Але нас єднає з Росією щось, чого не має ані Англія, ані Франція, т. зн. границя довготи 1.100 км. Ми повинні шукати шляхів до порозуміння, хоч нема певности, що наші намагання будуть в значній мірі безуспішні, коли б не переконалися, що Рад. Уряд свою політику слід ототожнювати з III. Інтернаціоналом і його агресивними змаганнями".

Перед агресивністю совітів буде боронитися Польща творенням одного фронту з балтійськими державами. Дехто кладе иншим урядам в боротьбі проти комуністичних зазіхань рішучість Чемберлена. Але Англія може свій антикомунізм пристосовувати сама, або в об'єднанні з иншими великодержавами в Індіях, Китаю чи Марокку, але у відношенні до середущої й східної Европи вона буде поводитись байдужно. Тому загрожені мусять оборонятися самі, а найкращою обороною є здійснення нормальних відносин з Росією. Польща буде старатися порозумітися з Чехословаччиною, заключити торговельну умову з Німеччиною, зблизитися з балтійськими державами, а навіть зробити крок до зближення з Литвою.

Третій з черги мін. торгу і промислу зазначив, що положення в промислі поправляється. Статистика безробіття виказувала у вересні офіціяльно 165.440 безробітних. Опісля число безробітних впало, але тепер знову піднеслося. Зі спадком безробіття йшов у парі і деякий спадок дорожнечі (!?). Поки-що важко сказати, чи кріза проминула. Головні причини крізи досі не змінилися грунтовно. На це впливає головно лихий стан хліборобства, спричинений великим неврожаєм. Треба буде обмежити віджевлювання. Найважча доба господарської крізи наступить в часі переднівку.

Високі кошти продукції в Польщі спричинюють кошти виробництва, хибна організація праці і технічні недомагання промислових установ. Також неунормовані є господарські відносини Польщі зі заграницею. Вигляди для вирівняння противенств інтересів між промисловцями і робітниками є кепські. Під цим оглядом треба рахувати хіба на вродженім всім верствам польського народу патріотизм і змисл поміркованости (?!).

На основі сказаного вгорі важко булоб говорити про якісь стійні, оптимізмом підшиті перспективи для Польщі на р. 1925. Навпаки, все те говорить про важке положення Польщі під оглядом фінансовим, господарським і міжнародним.

М. Ч.

Німецько-большевицьке непорозуміння.

В останньому часі велися в Москві німецько-большевицькі переговори чисто господарської натури. Большевики відкинули цілий ряд німецьких постулятів і переговори перервано. Большевики проголосили, що їх відрочено з нагоди свят. Одначе переговори цілком зірвано. В звязку з тим видав німецький уряд державним кредитовим інституціям довірочно директиву, щоби вони не давали ніяких кредитів для трансакцій із т. зв. торговельним представництвом СРСР (Внешторг).

Преса подала до цеї директиви коментар того роду, що вся ця неясна історія звязана тісно з непевним становищем унутрі СРСР., яке витворилося на тлі конфлікту між провідними комуністами і Троцьким.

Французький „Матен" дає инші пояснення. Він твердить, що це Англія вплинула на Німеччину видати наведений розпорядок усім банкам міжнародного характеру. Відноситься той розпорядок перш за все до банків, оперуючих англійським капіталом. Англія готова йти навіть на далекосяглі уступки для Німеччини в справі розброєння з тим одначе застереженням, що Німеччина збереже невтральність і не нападе на Францію на випадок якогонебудь конфлікту. Та ще важнійшою причиною того вчинку Англії мала би бути обставина, що вона бажає знищити за всяку ціну большевизм і таким чином одержати вільну руку супроти ісляму. І ось тому саме залежить їй дуже на німецько-большевицькому непорозумінню.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Англія відкидає остаточно женевський протокол.

Англійський уряд приготовляє громадську думку на неуспіх женевського протоколу. Нема вже сумніву, що спротив домініїв не дасться зломити. Австралійське правительство рішило не ратифікувати протоколу. Канада відповіла рішуче відмовно. Тому англ. уряд опрацьовує инший плян забезпеки Франції. Основою цього є проєкт потрійного союза між Англією, Францією й Бельгією. Кожен член союза мусівби другому дати військову поміч у разі німецького нападу. Само-собою цей плян міг би ввійти в життя щойно колиб домінії дали свою опінію. Вони згідно з англ. конституцією мусять брати автоматично участь у кождій війні Англії.

Канц. Маркс творить кабінет.

Канцлер д-р Маркс одержав від президента Німеччини Еберта офіціяльну місію утворення позапартійного кабінету. Маркс місію прийняв. Уважають певним, що до кабінету війдуть лише 3—4 міністри, що не є членами парляменту. Це теки: хліборобства, комунікації, справедливости й евент. внутр. справ.

Промова Мусоліні.

3. І. на засіданні італійського парляменту Мусоліні у промові заявив, що нової заяви довіря не бажає, бо мав досі аж забагато доказів довіря. Закидали йому, що створив чрезвичайку. В Італії не було чрезвичайки. Бажає, щоби запанував спокій в італ. народі. Вичисляє злочини, яких жертвою впали фашисти. Злочини були наслідком діяльности Авентину. Приймає повну моральну, політичну й істор. відповідальність за всі події і за політику Італії. Запевняє, що до 48 год. положення зовсім виясниться, поробиться відповідні заходи „в імя безмежної любови батьківщини". Після деклярацій Джоліті, Орлянда й був. учасників війни засідання відложено на неозначений час. Представники опозиції висловили бажання утривалення в державі конституційних принципів. Велике заінтересовлення викликали слова Мусоліні, що положення виясниться до 48 годин. По звідомленням із джерел добре поінформованих М. виголосив таку енерг. заяву з причини авентинської опозиції. Вона від кількох місяців зробилася революційною. Слід сподіятися багато розпорядків проти неї. Конституційна опозиція під проводом Джоліті й Орлянда признала труднi услівя М. і не налягала, щоби перепертн внесення проти уряду. Безреченцеве відложення палати спричинене недостачею законодатного матеріялу.

Саляндра про промову Муссоліні.

Саляндра після засідання палати заявив, що Муссоліні виголосив промову негідну шефа уряду. Край бажає спокою, а він відповів погрозами. Наслідком промови буде, мабуть, димісія мін. просвіти Касаті. В суботу більшість опоз. часописів не вийшла.

Розлам між італ. лібералами

Заноситься в нутрі італійського ліберального сторонництва. Лібер. міністри кабінету Мусоліні не погоджуються на тактику партії.

волюційному часі і які між Українцями в дуже й дуже великому пошанівку — хтож не знає тих українських безконечних балачок, які переливаються з пустого в порожне — як на них головою був пос. Василько все йшло в порядку і до одної визначеної мети. Василько ніколи не боявся відповідальности, не ховався ніколи поза плечі якоїсь колегії, чи комітету. Василька можна було ненавидіти, або й любити, але легковажити його ніхто не міг. То була особистість, то був нумер, а не нуля, яких на жаль так багато викинула на верх на високі посади революція на Великій Україні і — ще більше — в Галичині.

В 1920 чи 1921 р. запросила Василька Директорія на службу УНР. Микола Василько став послом уповажненим заступником УНР. У Відні був уповажненим заступником УНР. Сидоренко, у Празі Славинський, у Берліні Порш, у Берні д-р Лукасевич. Посол М. Василько мав свій сталий осідок у Відні, був одночасно в Берліні, доїздив до Швайцарії.

„Ех, ти директорія, де твоя територія.
„У вагоні директорія, під вагоном територія"

проспівали уже большевицькі червоноармейці.

Члени директорії Макаренко, Швець, Андрієвський перенеслися до Відня і отворили свої бюра в готелю Meissl ud Schadn. Петлюра і міністри і республиканська рада поселилися in partibus infidelium, в Тарнові і видавали свої універсали підписані головним отаманом і головою директорії.

— Як то? Конституція в У. Н. Р. не знає голови директорії. Директорія думає все колегіяльно: „сенатор" Шелухин доказав це чорним на білім...

— Тихо, панове з Високої Директорії, що живете на еміграції у Відні, не робіть фронди — переказував делікатно і як се годиться в відношенню до такої високої влади, — пос. Василько. Як не перестанете — дав до зрозуміння, а мудрій голові доста по слові — то я маю силу виселити вас із Відня, як unerwunschte Fremde.

Директорія, де твоя територія, де твої гривни і карбованці? Велику часть скарбу державного загарбали таки свої дядьки в Проскурові, богато таки пропало в тім розгардіяшу.

А жити треба, „пропаганду" вести треба на Україні і в „Европі", повстання піддержати треба, стяг У. Н. Р. високо держати треба. Im Kriege braucht man Geld, Geld und wieder Geld" сказав генерал з 30-літньої війни Монтекуколі.

Василько став фінансовим диктатором У. Н. Р. Приймний сальон Василька став Колхидою, куда справляли свої кроки аргонавти. Бачилося там міністрів і послів і журналістів і кооператорів і отаманів і інвалідів, старшин і козаків, що приїздили до Відня рани свої лічити. І отаман Омеленко заходив туди від імени українського Червоного хреста, щоби добути фондів для допомоги емігрантам і полоненим, і Антін Крушельницький, що з поручення міністерства освіти, видавав учебники у Відні і попав у фінансові клопоти з друкарнею.

З державного скарбу осталося за кордоном тільки те, що свого часу зложили в депозит: Німеччина і Австрія, за збіжжя і инше добро, яке вони повивозили з України підчас окупації. Гроші ті, в їх суму, ті, що хотіли добитися до них, числили в своїй уяві на міліони або міліярди в золоті, лежали в банках: австро-угорськім і державно-німецькім. Німці і Австрійці в грошевих справах дуже обережні.

Уряд У. Н. Р. за кордоном в Тарнові й у Відні, большевики окупували цілу Україну. Хто-ж тепер той уряд України? — питалися легалісти Німці.

Большевики ще не були визнані офіціяльно ні в Німеччині ні в Австрії. Василько своєю особистістю, своїми звязками і своїм хистом добував, що далося, то в Берліні, то у Відні. Не все воно вдалося.

— От уже три місяці фінансую усю У. Н. Р. з своїх власних фондів — казав мені раз Василько.

В галицькім посольстві сидить за столом молодий Василько — син, як аташе, око в око, капля в каплю, похожий на батька.

— От урвитель за фартушками бігає, від кого він це має! — каже батько.

Василько батько за молоду провеселив і з шиком опустив свою спадщину з тими віденськими метеликами, що їх Шніцлер з такою любовою описав під іменем „das süße Mädel".

Устаткувався, оженився з боярською дочкою. Сина і дві дочки принесла йому боярська дочка. Газдував, політикував, бізнеси великі робив, на бержі грав. Під столом був, і на столі, а все більше при столі. Приплив і відплив, як ті филі морські, жив і другим жити давав. Не знала права, що робить лівиця. Правдивий condottiere.

Посол У. Н. Р. роїзджав автом по Відні, синьо-жовтий стяг повіває у вітрі.

В бюрі посольства працює цілий штаб, який добрав і зложив собі сам Василько. І жидки українствуючі є між ними.

На Waggasse — приватне бюро Василька. Тут царює Frl. Fanny приватний секретар. Вона одна вміє відгадувати ієрогліфи письма Василькового, вона одна вміє з його відірваних слів зложити після тону чемненьке, або остре письмо, вона одна веде й реґістратуру: вхід і вихід. В приватній канцелярії Василька не було того випадку, щоб якенебудь письмо осталося без відповіди. Там за столиком сидить іще молодий Придніпрянець, що „знає українську літературну мову" і перекладає, що треба на українське.

На Theobaldgasse — англійський Home, німецьке Zu Hause. Там живе родина: син і обі доньки. Тут царює донька Татяна. Мама боярська дочка, розвелася з Васильком і живе десь там в полудневій Америці в другім подружжю за конзулем австрійським.

Десь там під Віднем у затишній віллі живе Frl. Geiber, акторка Volksteatr-у, жидівочка, що грає пречудесно ролі Grande-dame. Туди справляється авто з синьо-жовтим стягом. Це buen retiro Василька, по тяжкій мозольній, нерви виснажуючій праці, по політиці і по фінансових операціях. Пан Брозе, що з маленького жидка галицького виріс на грозну силу біржі віденської, приятель Василька. Разом вони собі раду радять і оба належать до дирекції Англо-банку.

Василько одружився з Frl. Geiber. Frl. Geiber грає свою ролю Grande-dame як Baronin Василько на тих великих принятгах, які залюбки строює Василько. На них сходяться дипльомати, журналісти, фінансісти і инші сильні світа свого у Відні і у Берліні.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Параґраф 19.

Девятнайцятий параґраф пресового закону не страшак на редакції. Буває: завелить хтось у дописі радника, що пів [illegible] на похороні, чи хрункі-посла, що брав [illegible], а вони зараз тиць „На основі § 19... таке то і таке“.

Редакція рада не рада містить, бо шкода Богу духа винного відповідального редактора.

Але буває й так, що редакція містить спростування, а автор дописі спростуває на спростування.

Тоді вже ціла справа тратить свою трагічну закраску а за те стає веселою.

На цім багато зискує газета, бо такий випадок збуджує нераз більше інтересу, як політична стаття. (Кажу: „нераз“, бо в рідких разах і політична стаття ділає як бомба!).

На жаль спростування на спростування рідко трапляються. Рогатинів у нас небогато і не все радники ходять на похорони.

Частійше приходиться редакції відкомпенсувати закиди або дати місце на оборону обидженому (технічний вислів: audiatur et altera pars).

Саме цей другий випадок зайшов нині: Редакція дістала спростування на безпідставну напасть, а що ця напасть була поміщена в моїй рубриці, то й наказала мені помістити там і оборону.

Хоч — не хоч мушу.

„На підставі 19 §. прошу помістити слідуюче спростовання.

В однім з номерів Вашої честної газети в статті „Відгуки дня“ була поміщена напасть під заг. „З фузією і без фузії“ на Всесв. Високпр. Митрополію згляд[н]о на стосунки, які панують в її добрах.

Поминаючи нєдискретність автора, мушу однак як найсуворійше проти того запротестувати.

1) Неправдою єст, що наведений в статті рековий „лідінжінєр“ називаєся Тадеуш. Натомість правдою є, що він такого титулу не посідає і називаєся Станислав.

2) Він вправді не належить до грецкої церкви, але руский нарід і обряд любит і єст порядніший, як неєден Русин.

3) Неправдою єст, що він сказав: „Czy może pan z Towarzystwa Myśliwskiego z P.“, натомість правдою єст, що він запитався: „Przepraszam, czy może Pan... і т. д.“

Відперши всі неузасаднені закиди, мушу в обороні правди додати наступаюче:

1. Заряд Всесв. і Високп. Митроп. Дібр ніколи жадних римо-католиків не приймав.

2. [illegible] можуть бути [illegible]

3. Редакція [illegible] таці Русини, [illegible] і [illegible] відповідання.

З [illegible] поважаньом
Валерій Свірідович
старший надлісничий“.

Стількиціле спростування. Я не тільки що відкликую всі безосновні закиди, але й перепрошую Всесв. і Високпр. Митроп. Дібра за кривду зроблену „bona fide“.

Думаю, що в тім випадку 19 § дав повну сатисфакцію стороні, а мене і відповідального редактора охоронив від неміл[и]х консеквенцій.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— **Радек шпіоном?** Норвежська преса інформує, що Радек, недавний начальник відділу пропаганди при комінтерні находиться в підозрінні шпіонажі на користь Англії. Большевики підозрівають його в приязни з Троцьким. [illegible] він нібито мав видати Англійцям славетний лист Зінов'єва до англійської компартії.

— **Знижка цін вугілля.** Союз вугляних промисловців на Гор. Шлеську завів від 1 го січня ц. р. нову знижку цін вугілля. Знижка виносить поміж 3 і 5 процент від ціни, яка обовязувала перед 22. листопада 1924.

— **Заразливі недуги у Львові.** В останньому тижні захворіло у Львові 7 осіб на шкарлятину (з того четверо дітей на Вульці) і 5 на коклюш.

— **Залізнича катастрофа.** На залізничій стациї Рудник над Сяном зударився товаровий вагон з маневруючою льокомотивою. У вагонах вагона було багато амуніції, призначеної для тамошних складів.

— **Криза деревляного промислу.** Одно з найбільших джерел доходу польської держави та приватних спекулянтів, деревляний промисл, — гинкає. Це не значить ще, що в українських Карпатах і українсько-білоруській біловежській пущі не стає дерева. Але „промисл“, який перетворився у дику й сліпу експльоатацію лісів, понизив ціни дерева, а зріст коштів транспорту й обробітки докона[в] решти. [illegible] польське [illegible] з [illegible] То [illegible] установили спеціяльну знижку тарифу для залізничого перевозу дерева до пристанів та за кордон.

— **Робітнича доля.** Мартин Муравський, 32-літний робітник, занятий при пересуванні залізничих возів на головному львівському двірці, дістався поміж два вагони так нещасливо, що не встиг устутися. Його видобули з поломаною грудною кліткою.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

— **Фабрикація докторів.** В польському університеті Яна Казимира у Львові у двох лише останніх місяцях 1924 р. надано 60 докторських дипльомів (щодня — один доктор!), з того: 22 дипльоми прав, 36 медицини, 1 теольоґії і 1 фільософії.

— **Банкова панама в Берліні.** На самого Сильвестра пережив Берлін велику сензацію. Арештовано там аж 15 директорів концерну братів Бармат. Та це не було би таким сензаційним, коли би через тих директорів не стратив пруський державний банк аж 45 мільйонів золотих марок. Наслідком арештування директорів концерну, багато відділів підприємства Барматів припинило свою працю. Пруський державний банк давав нерозважно позички без достаточних ґарантій. Арештування доконано нагло і дуже скоро. За деякими директорами їздила поліція на провінцію на літаках і літаками припровозила директорів до тюрми. Ціла афера стане теж причиною закриття багатьох промислових підприємств, що відоб'ється на тисячах робітників, які остануть без праці.

— **За одичування села.** Московський „Госиздат“ [illegible] видавництво [illegible] 100 ти[ся]ч бібліотечок по 100 книжок по [illegible] селах. По [illegible] місце зай[мають] [illegible] Рикова, Сталіна, Красіна, Со[к]ольникова, Ходоровський, Карпінський та [illegible] визначні комуністичні лідери [illegible] На скільки [illegible] література знайде сердечний прийом у селян пок[и] що не відомо, але [illegible] аркушів під на [illegible] „сиґарки“ — це напевно відомо.

Бібліоґрафія.

ЖУРНАЛИ:

СТАРА УКРАЇНА. Часопис історії і культури. Львів. 1924. Ч. XII. Зміст: Памяти галицької державности. 1124—1924 Написав Ст. Томашівський. — Із лектури наших предків XI. в. I. Збірник Святослава з 1075 р. Нап. Ів. Франко. — Слідами Княжого Львова. Топографія. Нап. Ів. Крипякевич. — Orikiana. Нові документи про життя й акцію П. Орлика. Под. Ів. Борщак. — Miscellanea. I. Звенигород. Под. М. Кордуба. II. До історії Різдвяних забобонів. Под. М. Возняк. — Хроніка. З Наукового Т-ва ім. Шевченка: а) Наукова діяльність, б) Бібліотека, в) Музей. — Бібліографія. I. Оцінки й звіти. II. Українські історичні журнали і збірники за 1923—1924 рр. III. Нові книжки. — Зміст „Ст. України“ за 1924 р. Набувати і замовляти в Книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.

ОПОВІСТКИ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За редакцію відповідає О. Костик.

З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок [illegible]